

ΣΤΑ ΙΧΝΗ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΥ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΠΡΟΤΥΠΟ ΓΕΛ ΙΩΝΙΔΕΙΟΥ ΣΧΟΛΗΣ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

- Ο Πειραιάς (αρχαία ελληνικά: Πειραιεύς) : πόλη της Αττικής και ο σημαντικότερος λιμένας της Ελλάδας και της ανατολικής Μεσογείου.

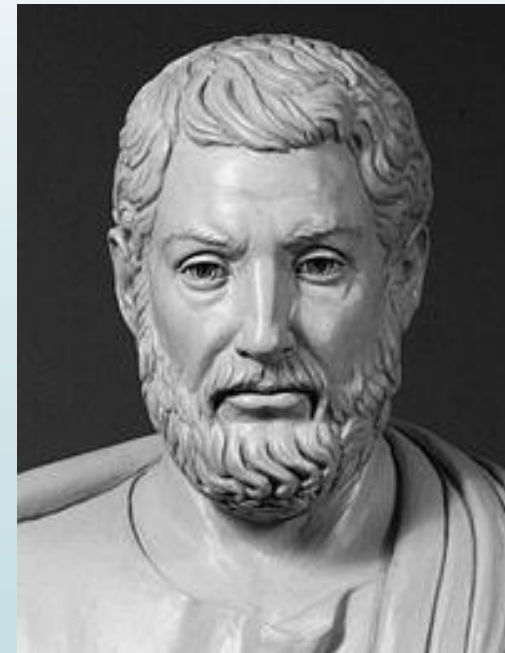
ΠΕΙΡΑΙΑΣ

- Διαθέτει τρεις “αυτοφυείς” λιμένες
- Μέγα Λιμάνι (Κάνθαρος),
- Ζέα,
- Μουνιχία

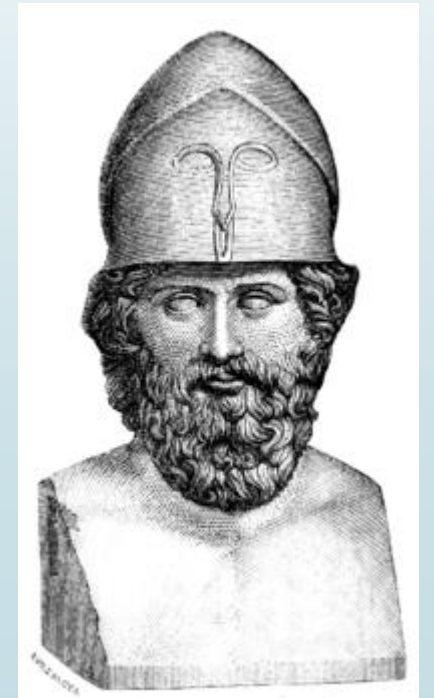
ΠΕΙΡΑΙΑΣ

- Ανακηρύχθηκε δήμος το **517 π.Χ.** στη διοικητική μεταρρύθμιση του Κλεισθένη, άρχισε όμως να ακμάζει μετά τη Μάχη του Μαραθώνα.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

- Η ανάπτυξη του Πειραιά οφείλεται στον Θεμιστοκλή, ο οποίος εκδήλωσε το ενδιαφέρον του για τον Πειραιά μετά τη μάχη του Μαραθώνα , το 492/493 π.Χ., όταν αναδείχθηκε “επώνυμος άρχων”.

Θεμιστοκλής (527 π.Χ. - 459 π.Χ.)

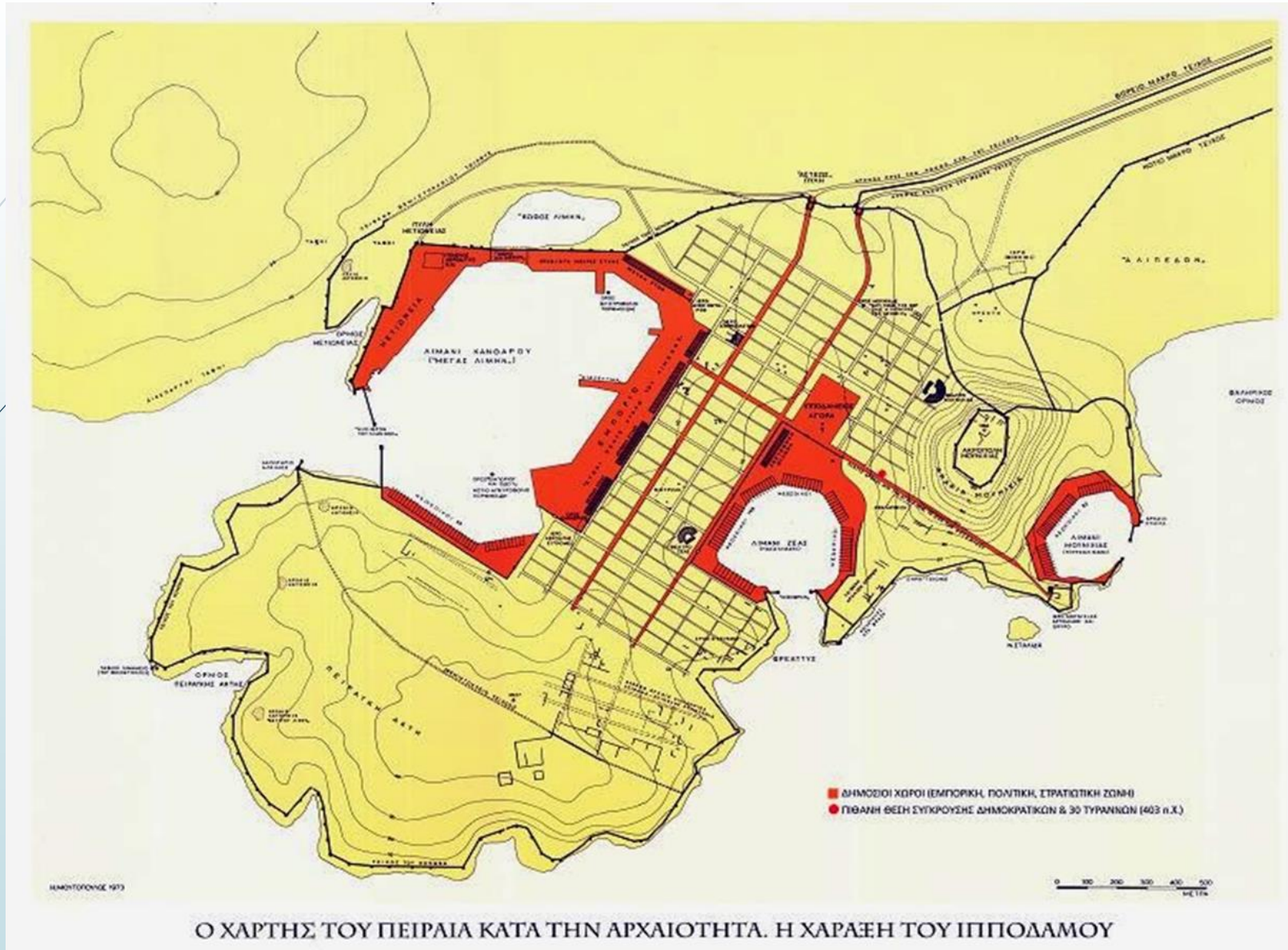
ΠΕΙΡΑΙΑΣ

- Ο Περικλής στην περίοδο (451-431 π.Χ.) συνέβαλε στην εξέλιξη του Πειραιά, που χτίστηκε σύμφωνα με τα πολεοδομικά σχέδια του Ιππόδαμου του Μιλήσιου, ώστε να γίνει το κυριότερο εμπορικό λιμάνι της Μεσογείου.

Ο Ιππόδαμος ο Μιλήσιος, αρχιτέκτονας, πατέρας της Πολεοδομίας (498 π.Χ. -408 π.Χ.)

ΠΕΙΡΑΙΑΣ

ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΟΝΟΜΑΣΙΑ

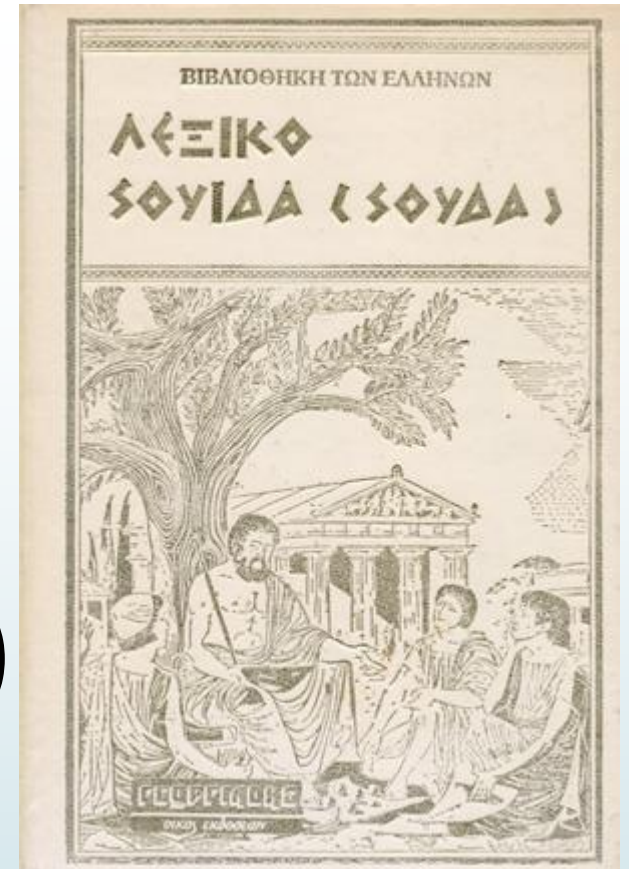
Σύμφωνα με

- Λεξικό Σουίδα (ή Σούδα)
- “Ἀττικῶν ὀνομάτων συναγωγή”

του Παυσανίου (<https://catalog.perseus.org/>)

“Πρότερον ο Πειραιεύς νήσος, ὅθεν καὶ τοῦνομα εἴληφεν ἀπὸ τοῦ διαπερᾶν”

[Αρχικά ο Πειραιάς ήταν νησί, από όπου και έχει λάβει το όνομά του, επειδή διαπερνάς (την θάλασσα για να φτάσεις σε αυτόν).]

ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΟΝΟΜΑΣΙΑ

- Την ίδια πληροφορία πως ο Πειραιάς ήταν νησί την εντοπίζουμε και στα “Γεωγραφικά” του Στράβωνος:

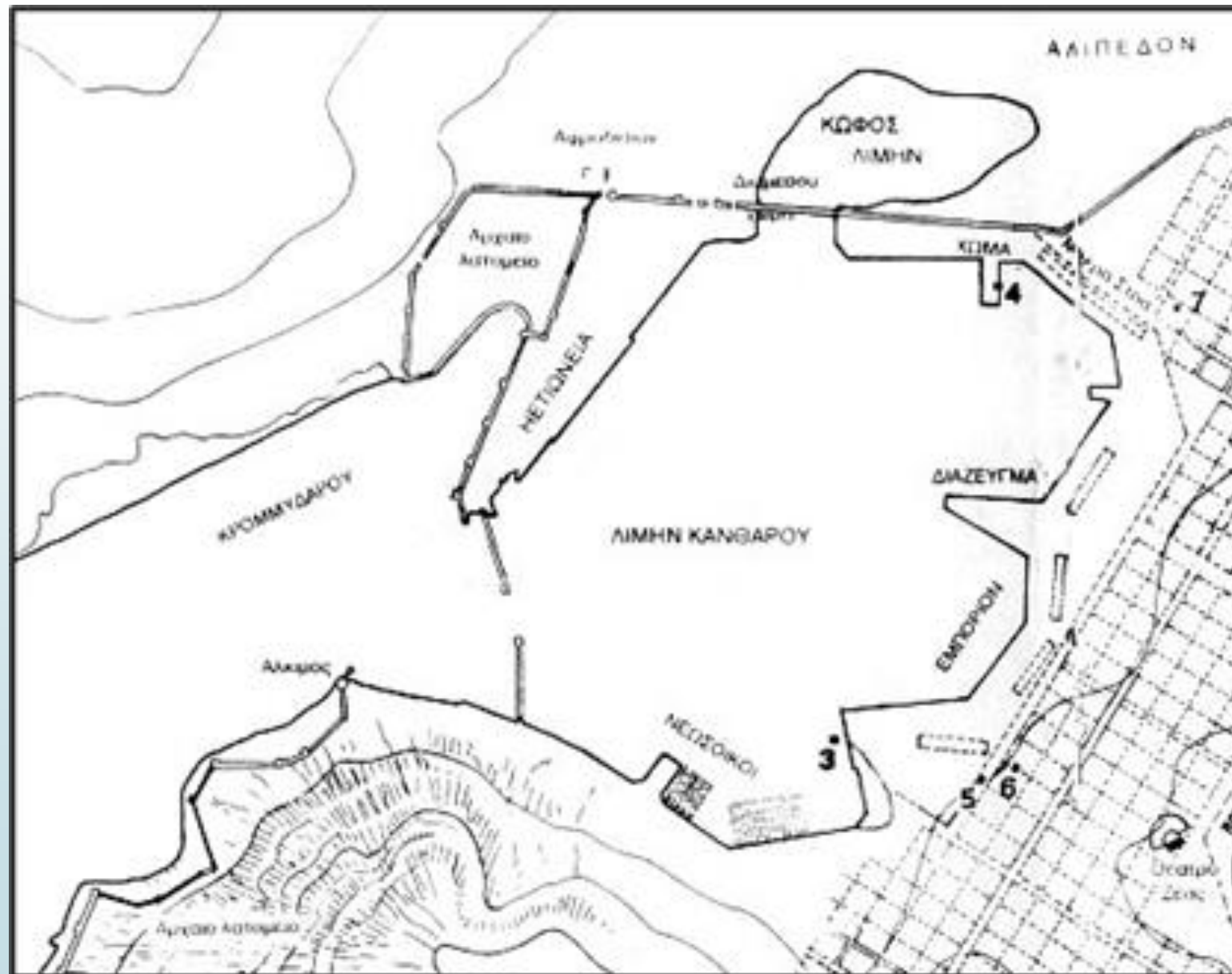
“Τὸν τε Πειραιὰ νησιάζοντα πρότερον καὶ πέραν τῆς ἀκτῆς κείμενον οὗτος φασὶν ὀνομασθῆναι”.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΟΝΟΜΑΣΙΑ

- Σύμφωνα με αρχαίους συγγραφείς

«Πειραιεύς» ετυμολογικά < «**περαιεύς**» που σημαίνει ο πορθμεύς (< **περαιόω** = περνάω αντίκρυ), δηλαδή αυτός που αναλαμβάνει να μεταφέρει τον κόσμο, να τον περάσει απέναντι, από τη Φαληρική ακτή στην απέναντι όχθη της νήσου του Πειραιά.

ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΟΝΟΜΑΣΙΑ

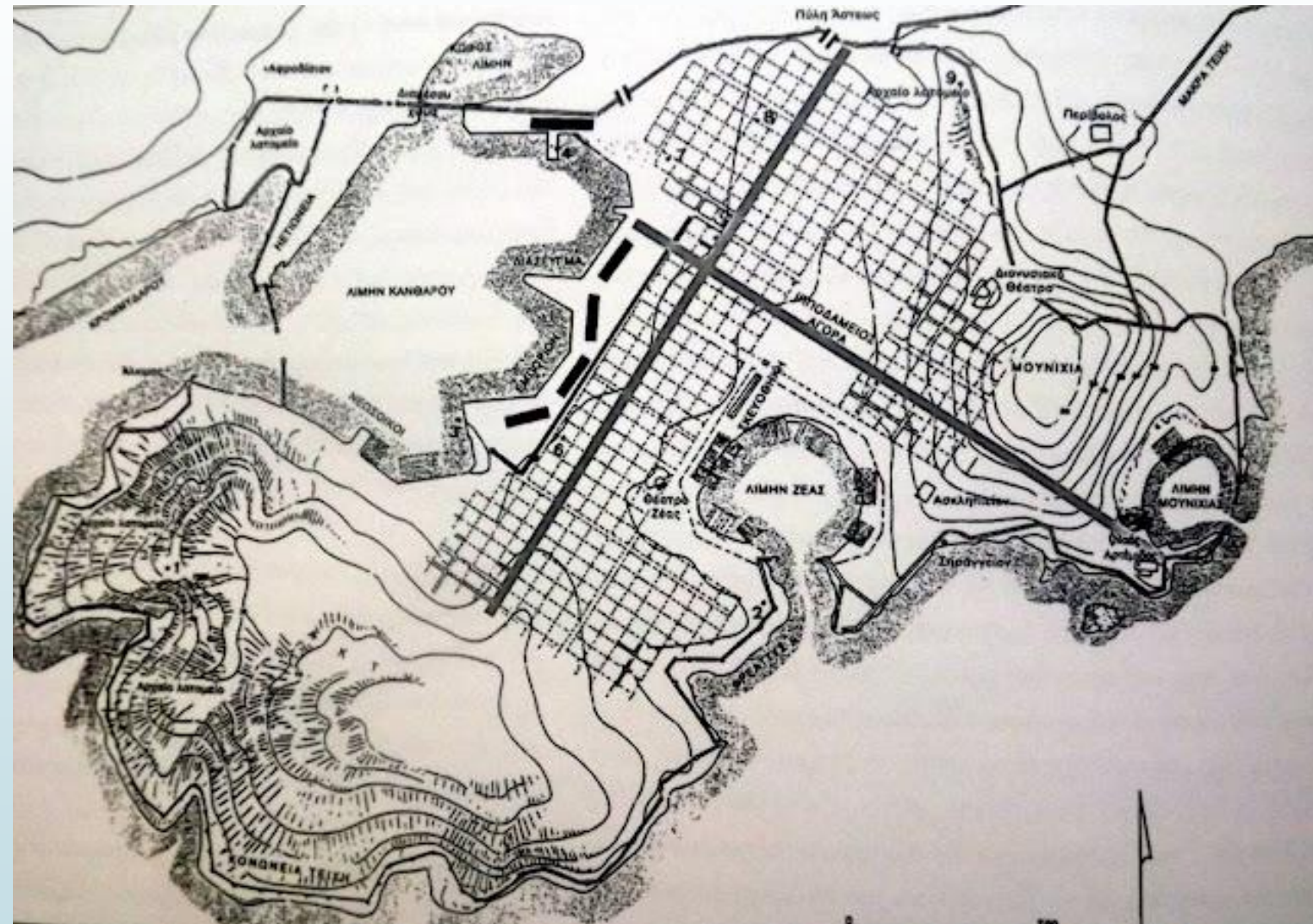
ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΟΝΟΜΑΣΙΑ

- Κάνθαρος

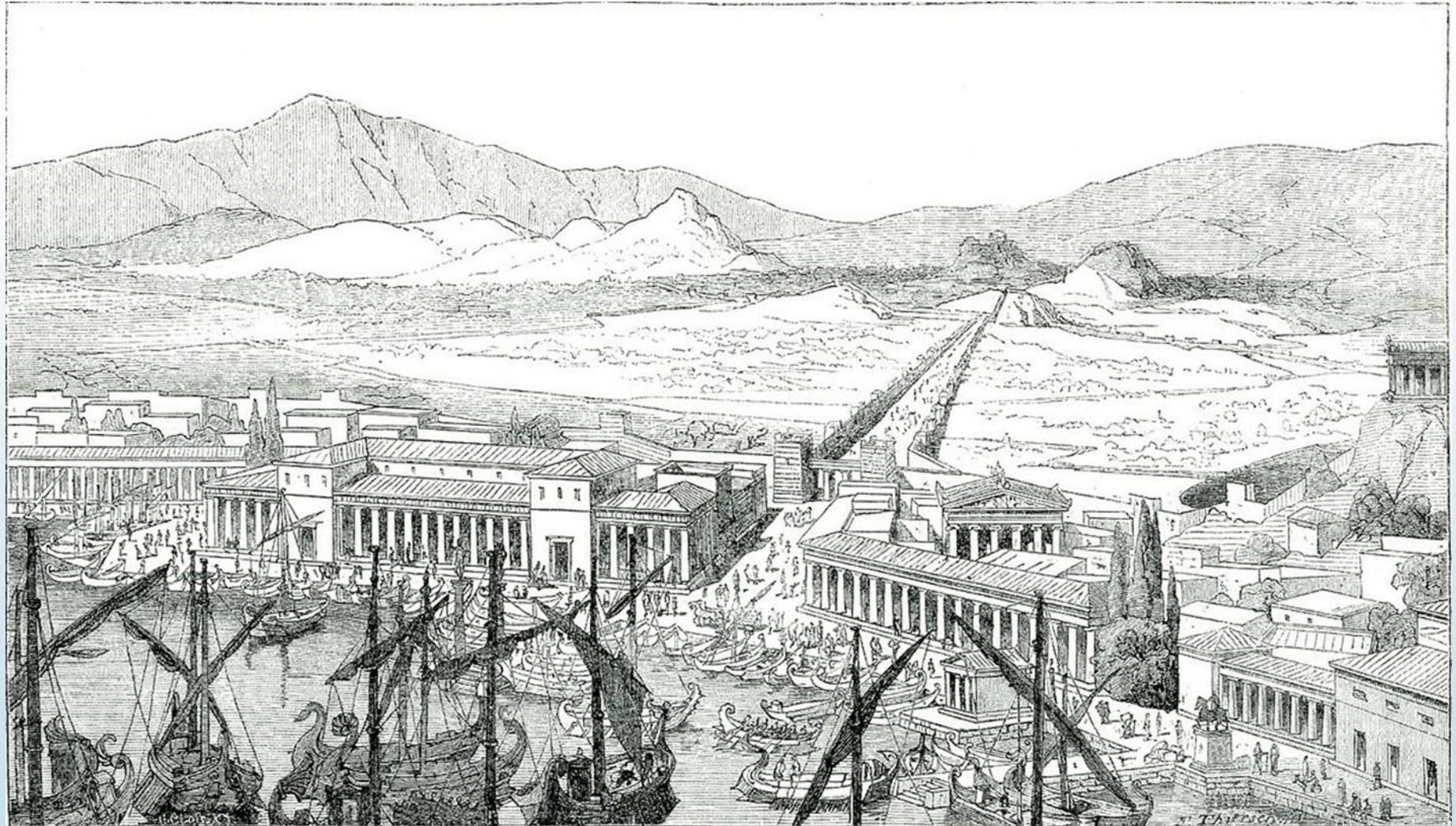
Μουσαίο του Λούβρου, αρ. CA1139τέλη του 5ου αι. π. Χ.

Χάρτης με τον Πειραιά του Ιππόδαμου

ΠΕΙΡΑΙΑΣ - ΟΝΟΜΑΣΙΑ

- Μέγας λιμνήν

Πιθανή όψη του Πειραιά κατά την αρχαιότητα,
σε αναπαράσταση του 19ου αιώνα. Πηγή: <https://el.wikipedia.org/>

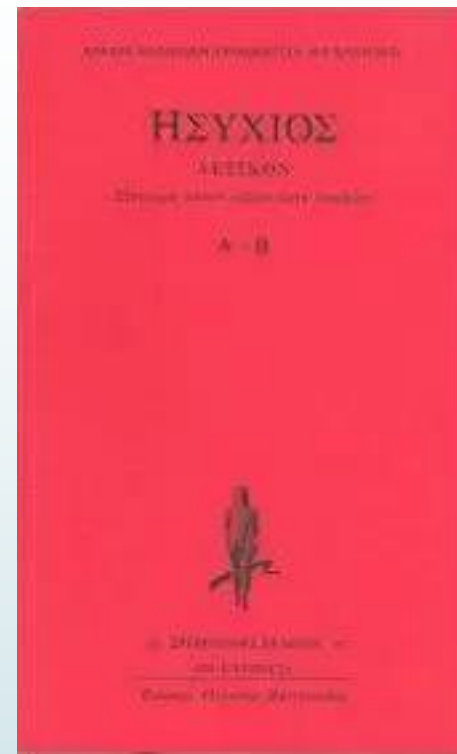
Λιμάνι Ζέας

Λιμάνι Ζέας - Ονομασία

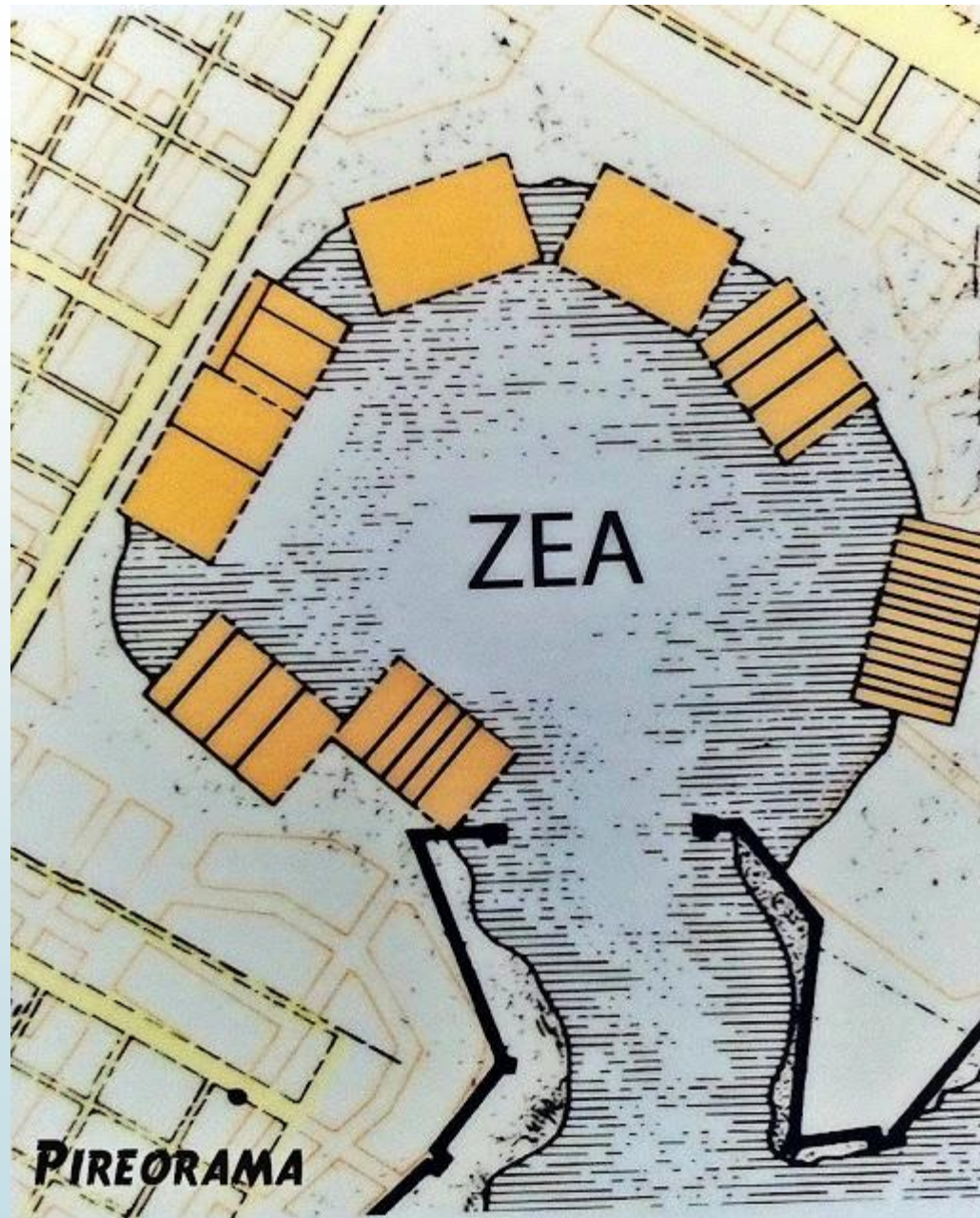
- Λεξικό του Ησυχίου :

[“Εἷς τῶν ἐν Πειραιεῖ λιμένων, οὕτω καλούμενος ἀπὸ τοῦ καρποῦ τῆς ζειᾶς”].

Λιμάνι Ζέας – Νεώσοικοι

Θέσεις που καταλάμβαναν οι
νεώσοικοι στο λιμάνι της Ζέας

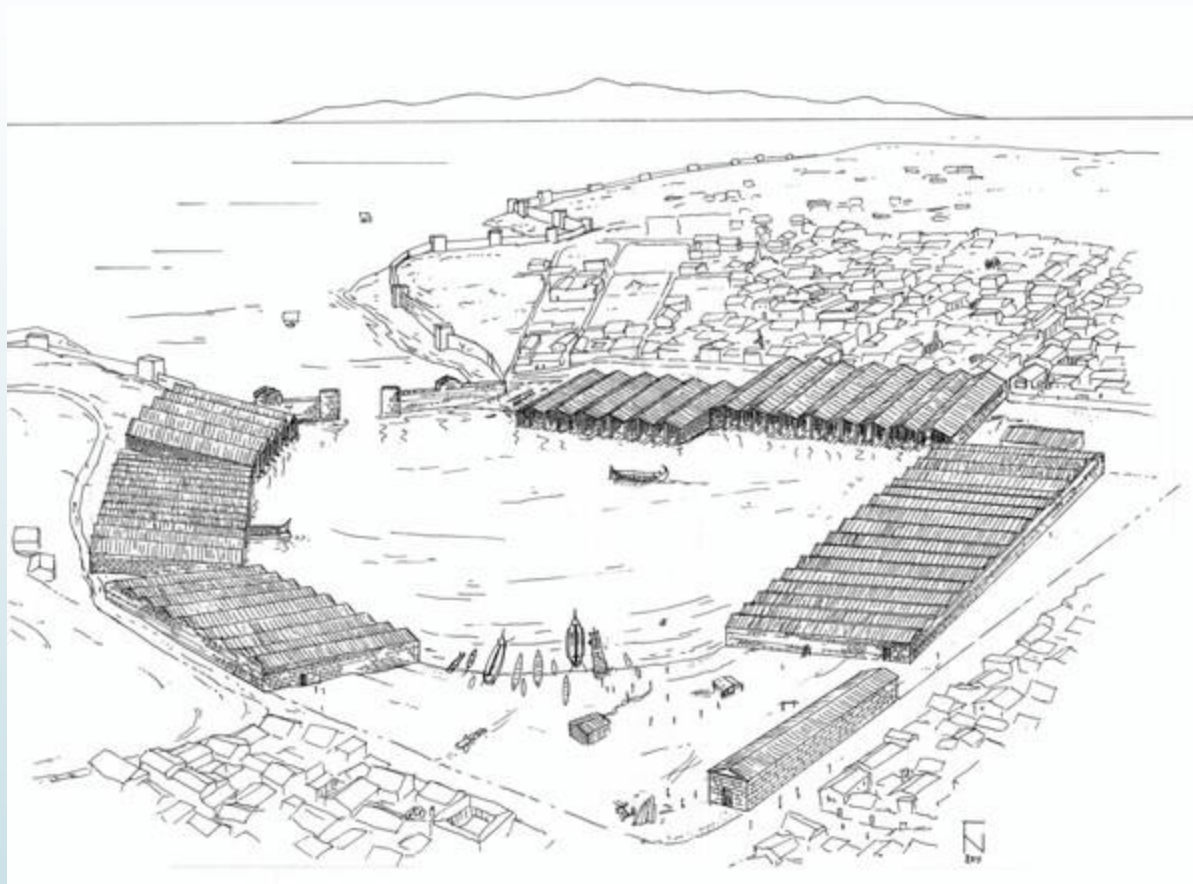

Λιμάνι Ζέας - Νεώσοικοι

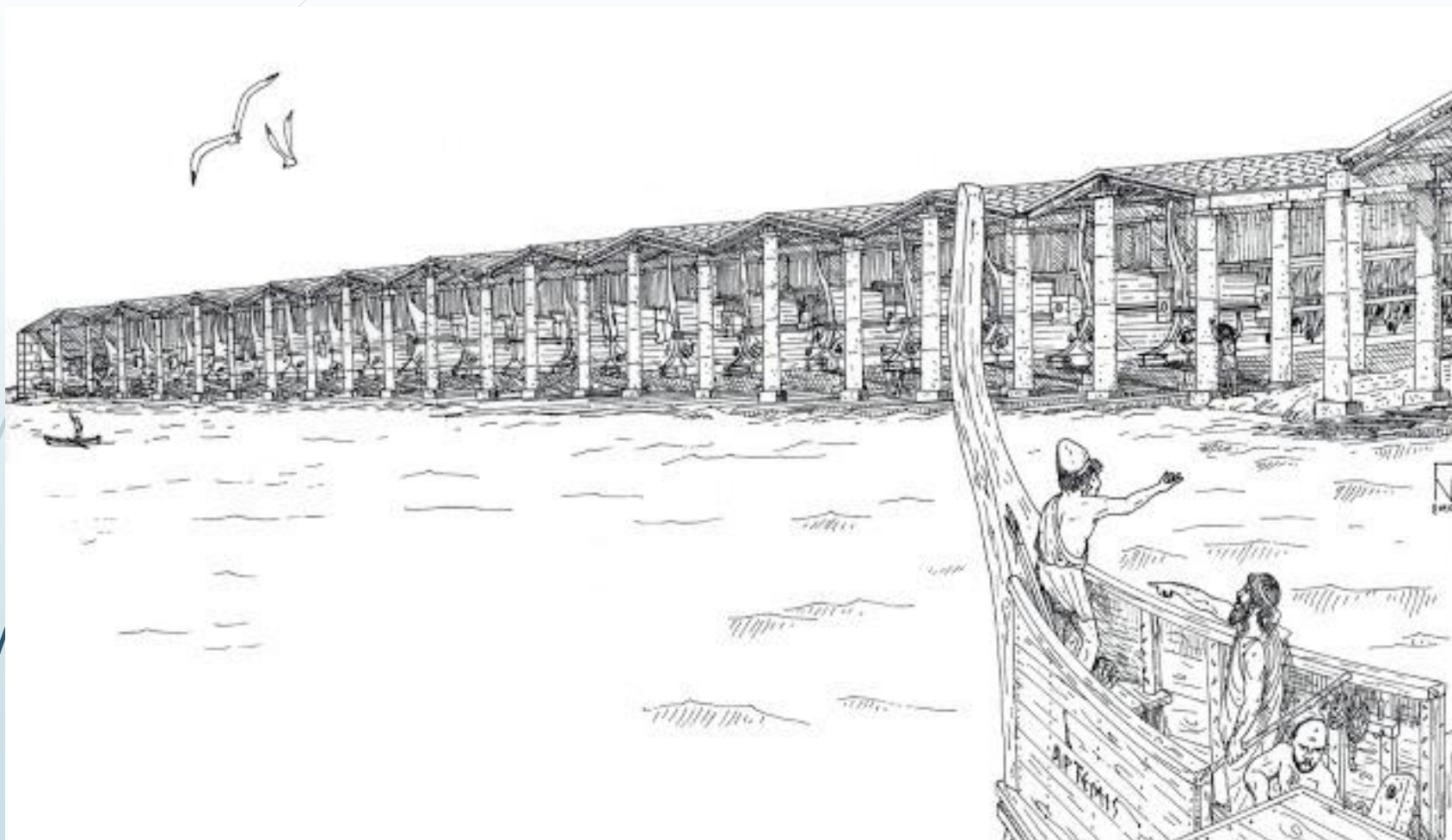
Σωζόμενοι νεώσοικοι σε
υπόγειο πολυκατοικίας
στη γωνία της Ακτής
Μουτσοπούλου με την
οδό Σηραγγείου

Λιμάνι Ζέας - Νεώσοικοι

Σχεδιαστική αναπαράσταση της ναυτικής βάσης του λιμανιού της Ζέας τον 4ο αι. π.Χ. Γ. Νάκας © Zea Harbour Project

Λιμάνι Ζέας-Νεώσοικοι

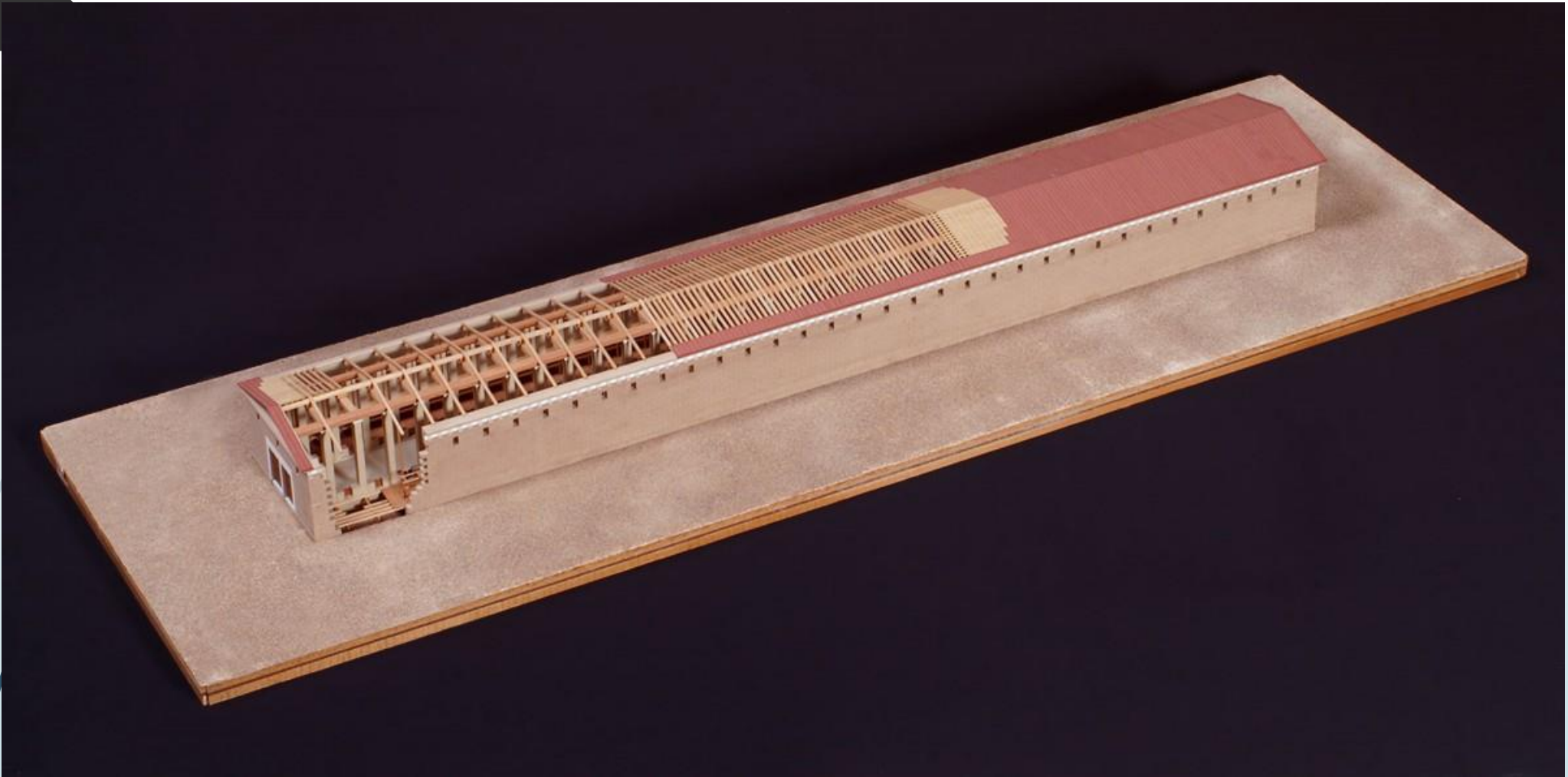
Σχεδιαστική αναπαράσταση των νεώσοικων του 4ου αι. π.Χ. στο λιμάνι της Ζέας.
Γ. Νάκας © Zea Harbour Project

Λιμάνι Ζέας – Νεώσοικοι

Πρόπλασμα συγκροτήματος νεωσοίκων που βρίσκεται στο Ναυτικό Μουσείο Ελλάδος στον Πειραιά.

Λιμάνι Ζέας – Σκευοθήκη Φίλωνος

Αναπαράσταση της Σκευοθήκης του Φίλωνος σε μακέτα που εκτίθεται στο Ναυτικό Μουσείο της Ελλάδος. Πηγή:archaiologia.gr).

Λιμάνι Ζέας – Σκευοθήκη Φίλωνος

Τομή προσόψεως της Σκευοθήκης του Φίλωνος

Λιμάνι Ζέας – Σκευοθήκη Φίλωνος

Σωζόμενο τμήμα στην οδό Υψηλάντου 170

Λιμάνι Μουνηχίας - Μικρολίμανο

Λιμάνι Μουνηχίας

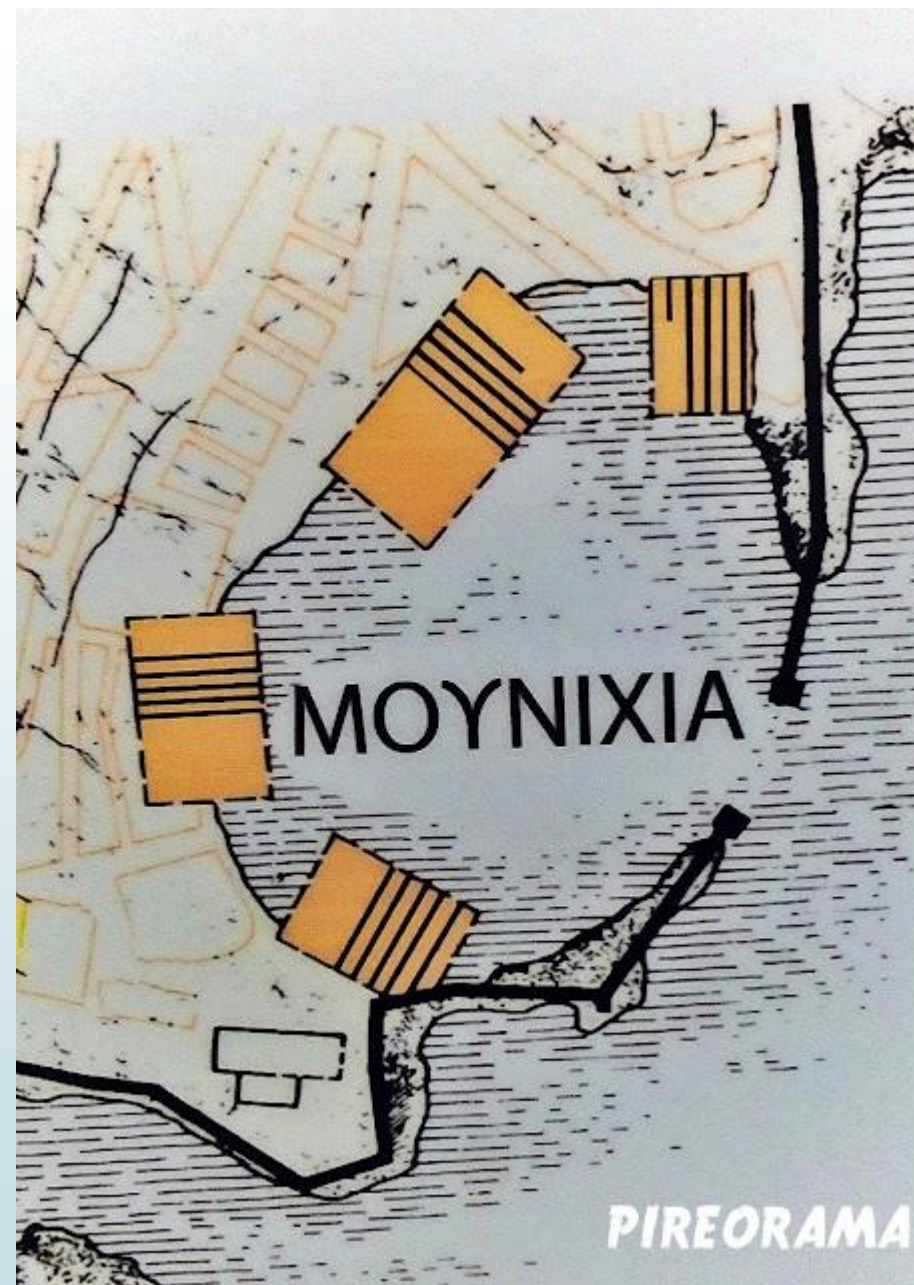

Λιμάνι Μουνηχίας - Ονομασία

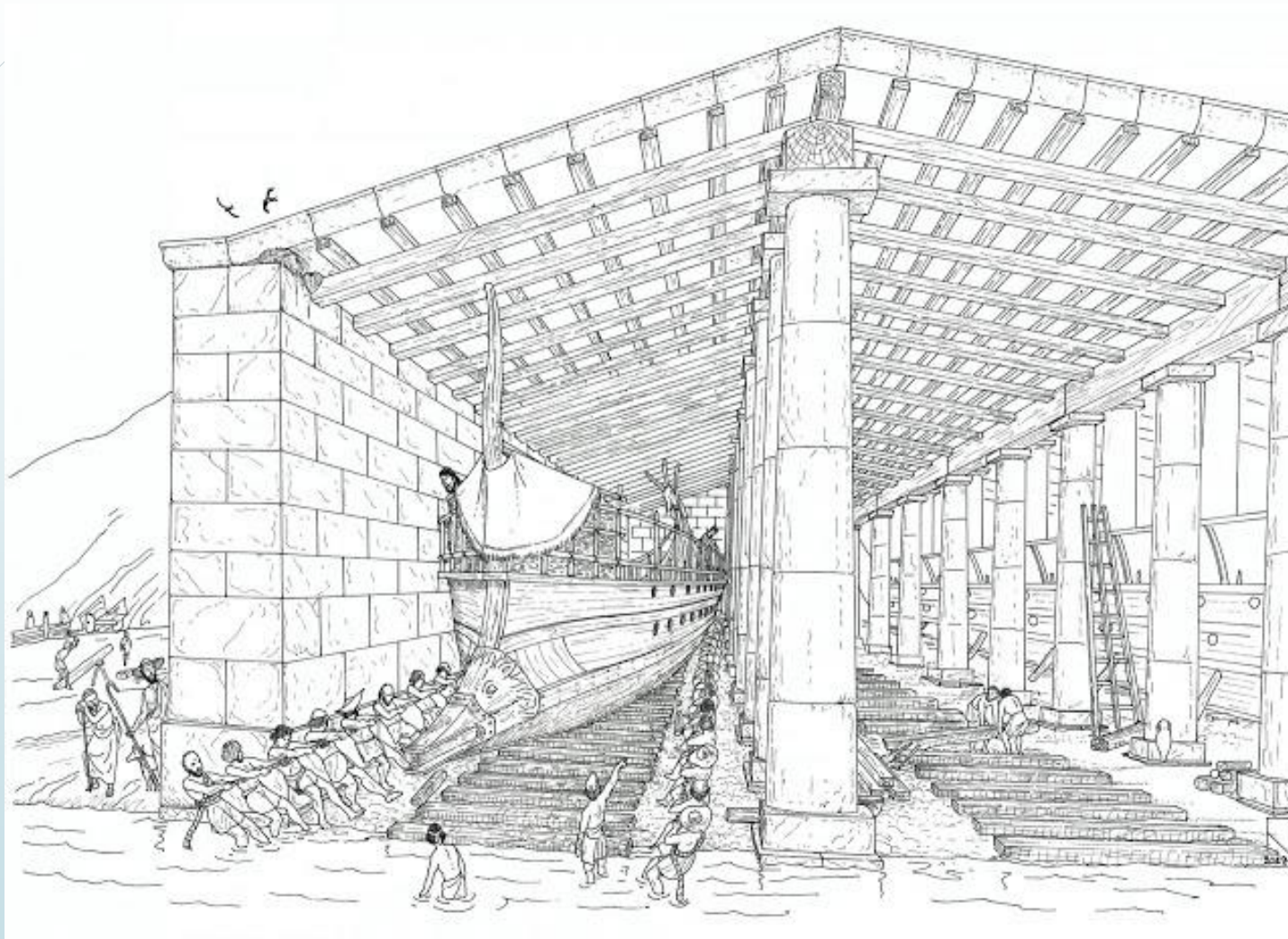
- Ο Ελλάνικος στο έργο του "Ατθίς" : προέρχεται από τον ήρωα Μούνιχο που πρώτος φέρεται να κατέλαβε το λόφο αυτόν.
- ο Μούνιχος ήταν ο πρώτος μυθικός βασιλιάς του Πειραιά, ο οποίος επέτρεψε στους Μινύες να εγκατασταθούν στην περιοχή αφού εκδιώχθηκαν από τη Βοιωτία

Λιμάνι Μουνηχίας – Νεώσοικοι

Θέσεις που καταλάμβαναν οι νεώσοικοι στο λιμάνι
της Μουνηχίας (σημερινό Μικρολίμανο)

Λιμάνι Μουνιχίας - Νεώσοικοι

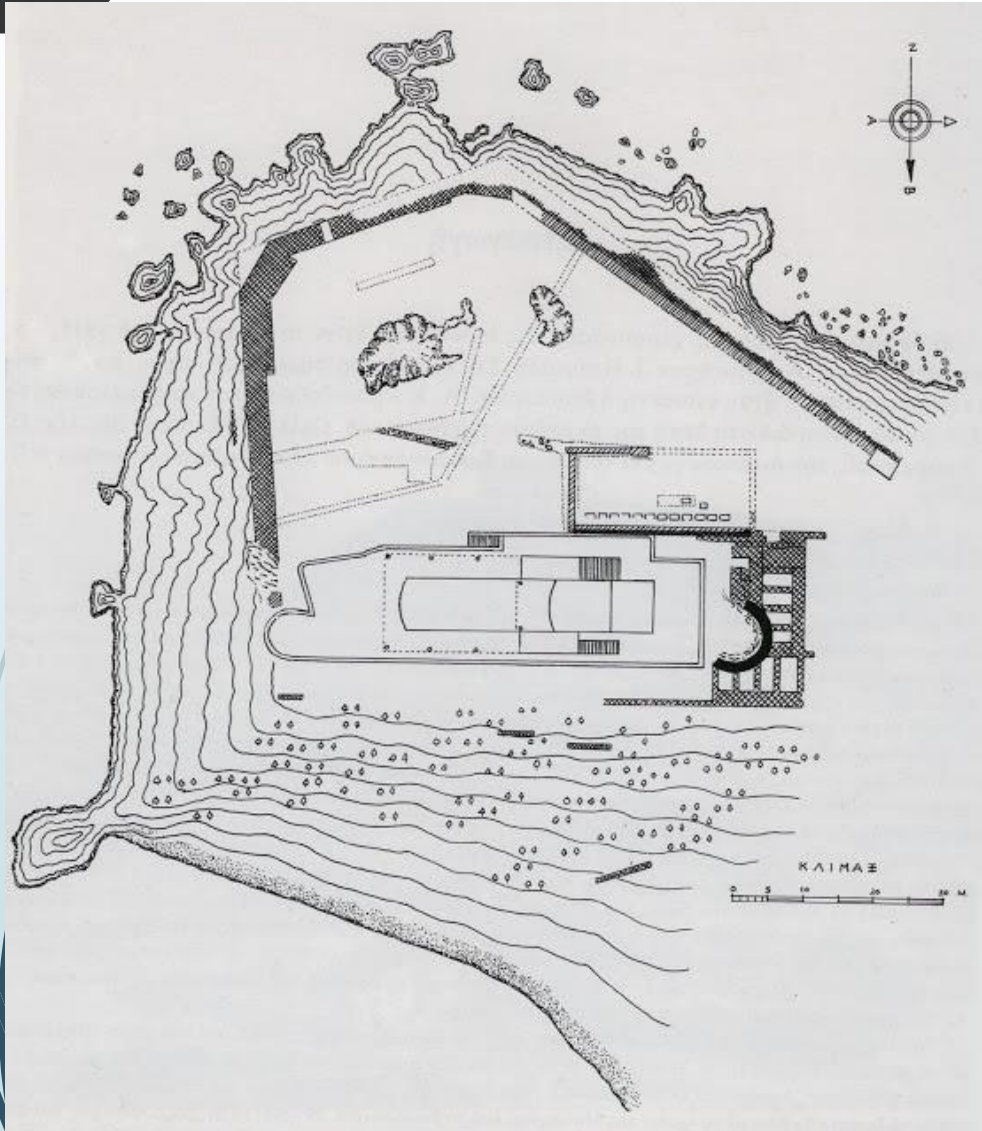
Σχεδιαστική αναπαράσταση των νεωρίων του ύστερου 6ου-πρώιμου 5ου αι. π.Χ. στο λιμάνι της Μουνιχίας. Γ. Νάκας © Zea Harbour Project

Λιμάνι Μουνηχίας - Νεώσοικοι

Αναπαράσταση των μη στεγασμένων αρχαίων νεωλκείων, των αποθηκών για την προστασία των πλοίων

Λόφος Μουνιχίας – Ναός Αρτέμιδος

Το κυρίως σχέδιο του τόπου της αρχαιολογικής ανασκαφής. Μπορούμε να δούμε τα ίχνη των αρχαίων μαζί με την κάτοψη του Ναυτικού Ομίλου επειδή όταν γινόταν η έρευνα κτιζόταν ήδη και η νέα οικοδομή σε αποτυπώσεις του αρχιτέκτονα Κίμωνα Λάσκαρη (1905 - 1978). Από τα Πρακτικά της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας (ΠΑΕ) 1935, άρθρο του Ι. Θρεψιάδη «Ανασκαφικά έρευναι εν Καστέλλα του Πειραιώς», σελ. 159 - 195.

Λόφος Μουνιχίας - Ξενοφώντας

Ἑλληνικά ([2.4.11])

[2.4.11] οἱ δὲ ἀπὸ Φυλῆς ἔτι μὲν ἐπεχείρησαν μὴ ἀνιέναι αὐτούς, ἐπεὶ δὲ μέγας ὁ κύκλος ὦν πολλῆς φυλακῆς ἐδόκει δεῖσθαι οὕπω πολλοῖς οὔσι, συνεσπειράθησαν ἐπὶ τὴν **Μουνιχίαν**. οἱ δ' ἐκ τοῦ ἄστεως εἰς τὴν Ἴπποδάμειον ἀγορὰν ἐλθόντες πρῶτον μὲν συνετάξαντο, ὥστε ἐμπλήσαι τὴν ὁδὸν ἣ φέρει **πρὸς τε τὸ ἱερὸν τῆς Μουνιχίας Ἀρτέμιδος** καὶ τὸ Βενδίδειον·

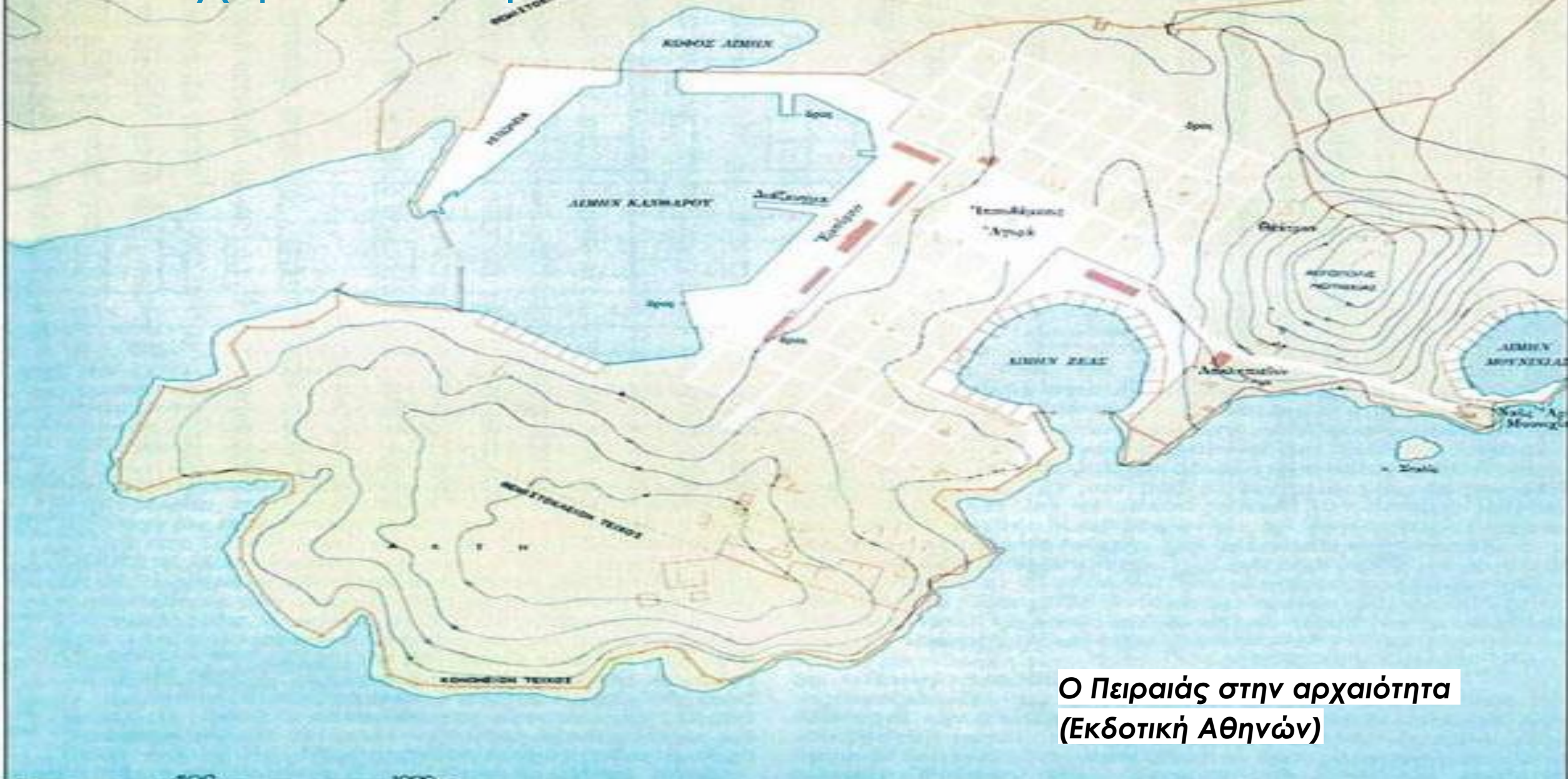
ΞΕΝΟΦΩΝΤΟΣ ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΒΙΒΛΙΟ 2. Κεφάλαιο 2. § 2.20

Όροι ειρήνευσης Σπάρτης- Αθήνας

Λακεδαιμόνιοι δὲ οὐκ ἔφασαν πόλιν Ἑλληνίδα ἀνδραποδιεῖν μέγα ἀγαθὸν εἰργασμένην ἐν τοῖς μεγίστοις κινδύνοις γενομένοις τῇ Ἑλλάδι, ἀλλ' **ἐποιοῦντο εἰρήνην ἐφ' ᾧ τὰ τε μακρὰ τείχη καὶ τὸν Πειραιᾶ καθελόντας**

Οἱ Λακεδαιμόνιοι, ὁμως, ἀρνήθηκαν να εξανδραποδίσουν πόλη ελληνική, η οποία είχε προσφέρει πολύ μεγάλες υπηρεσίες στην Ελλάδα ὅταν διέτρεχε τον ἔσχατο κίνδυνο, ἀλλὰ ἦταν διατεθειμένοι **να συνάψουν εἰρήνην ὑπὸ τον ὄρο οἱ Αθηναῖοι, ἀφού γκρεμίσουν τα Μακρὰ τείχη καὶ τα τείχη του Πειραιᾶ**

Τα τείχη του Πειραιά

Ο Πειραιάς στην αρχαιότητα
(Εκδοτική Αθηνών)

Πρώτη οχύρωση του Πειραιά - Θεμιστόκλεια Τείχη

- Η πρώτη οχύρωση του Πειραιά ξεκίνησε από τον Θεμιστοκλή το 493 π.Χ.
- Το Θεμιστόκλειο τείχος είχε μήκος περίπου 11 χλμ.
- προστάτευε τα τρία λιμάνια χωρίς την ακτή της Πειραιϊκής

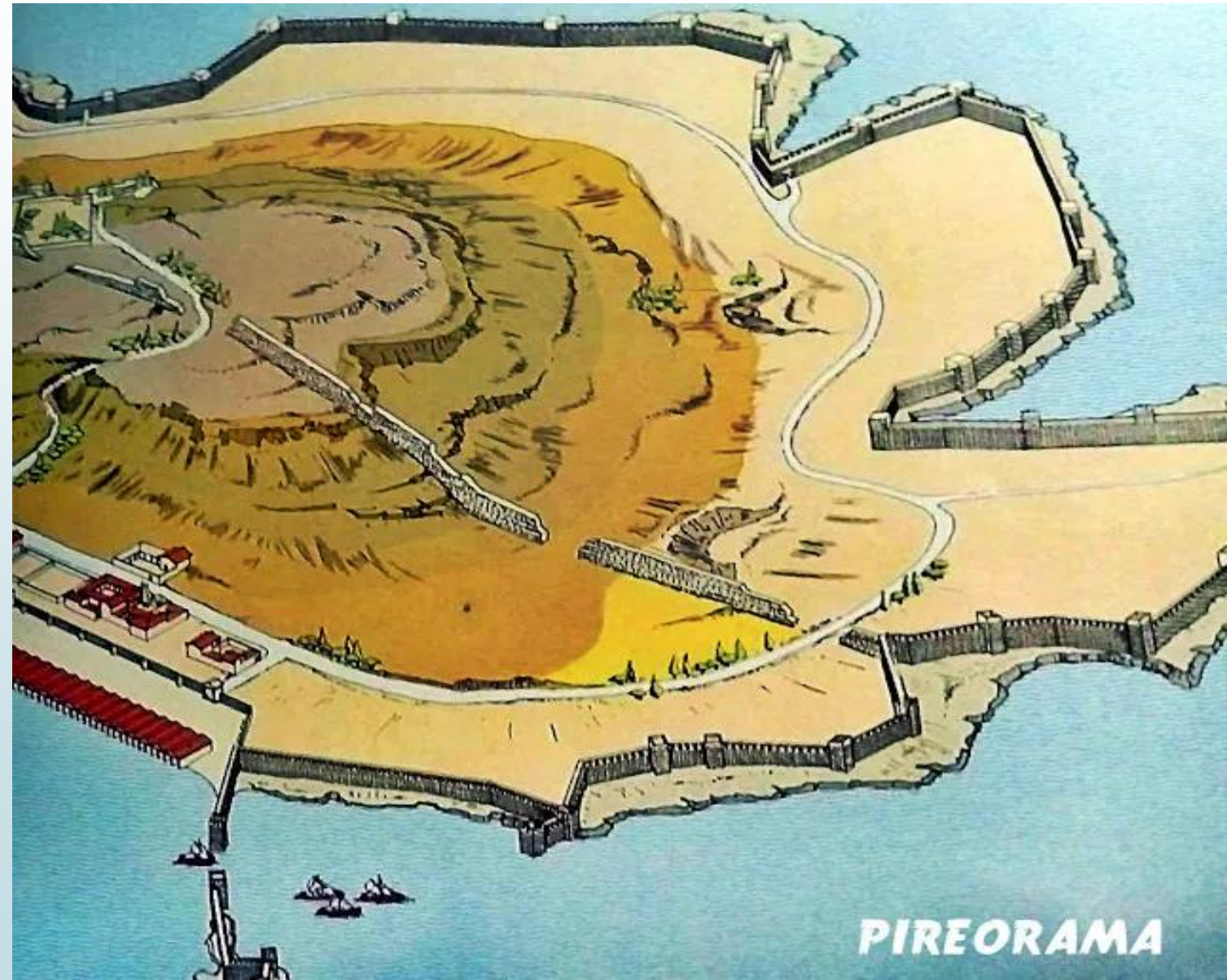

Πρώτη οχύρωση του Πειραιά - Θεμιστόκλεια Τείχη

Λεπτομέρεια χάρτη του αρχαίου Πειραιά που αναπαριστά τα τείχη στην πειραιϊκή χερσόνησο με το εσωτερικό παλαιότερο τείχος του Θεμιστοκλή.

Έργο του Π. Μουτόπουλου από την Εκδοτική Αθηνών - 1978

<https://pireorama.gr/i-nai-latrias-ke-i-thriskeftikotita-ston-archeo-pirea/>

Πρώτη οχύρωση Πειραιά Θεμιστόκλεια Τείχη

Στις μέρες μας κατάλοιπα του
Θεμιστόκλειου τείχους σώζονται
στην Μαρίνα Ζέας, κοντά στην
οδό Ομηρίδου Σκυλίτση και
στην Ηετιώνεια πύλη

Τμήμα της οχύρωσης όπως σώζεται στη
Μαρίνα Ζέας

Πρώτη οχύρωση του Πειραιά - Θεμιστόκλεια Τείχη

Τμήμα της θεμιστόκλειας οχύρωσης στην οδό Κόδρου (αστικές πύλες)

Πρώτη οχύρωση του Πειραιά - Θεμιστόκλεια Τείχη

Σωζόμενο μέρος του Θεμιστόκλειου τείχους επί της οδού Ομηρίδου Σκυλίτση.

Τα Μακρά τείχη

- Στα μέσα του 5ου αιώνα πρώτα με τον **Κίμωνα** και στη συνέχεια με τον **Περικλή** ξεκίνησε η κατασκευή των Μακρών τειχών.
- Τα τείχη αυτά ένωναν τα τείχη του Πειραιά με αυτά των Αθηνών έτσι ώστε σε περίπτωση πολιορκίας οι δύο πόλεις να μπορούν να επικοινωνούν χωρίς να αποκόπτονται η μία από την άλλη.

- Τα τείχη αρχικά σχεδιάστηκαν να είναι τρία:

το βόρειο

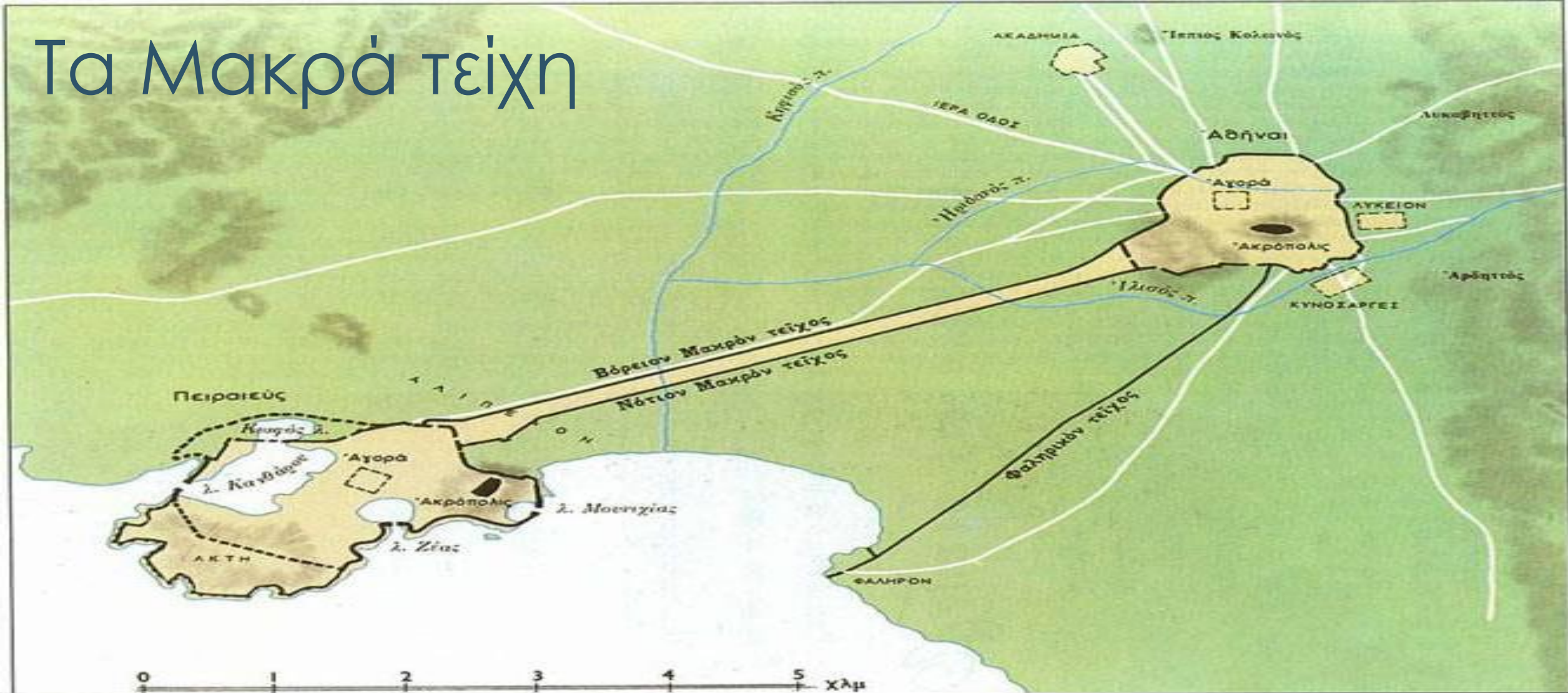
το διαμέσου (νότιο)

και το φαληρικό.

Το τρίτο για στρατηγικούς λόγους δεν χρησιμοποιήθηκε τελικά.

- Τα δύο πρώτα τείχη σχημάτιζαν έναν δρόμο πλάτους 183 μέτρων, μήκους 7 χιλιομέτρων και ύψους 9-10 μέτρων.

Τα Μακρά τείχη

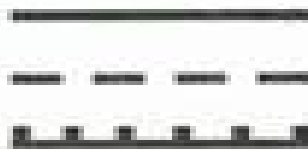

Η ΟΧΥΡΩΣΗ ΑΘΗΝΩΝ - ΠΕΙΡΑΙΩΣ

Τὰ Μακρά τείχη

Παλαιὰ Κιμώνειος γραμμή του τείχους

Μετατροπές από τὸν Κόνωνα (4ος αἰ. π.Χ.)

Τα Μακρά τείχη

Τμήμα των
Μακρών Τειχών
όπως σώζεται
σήμερα

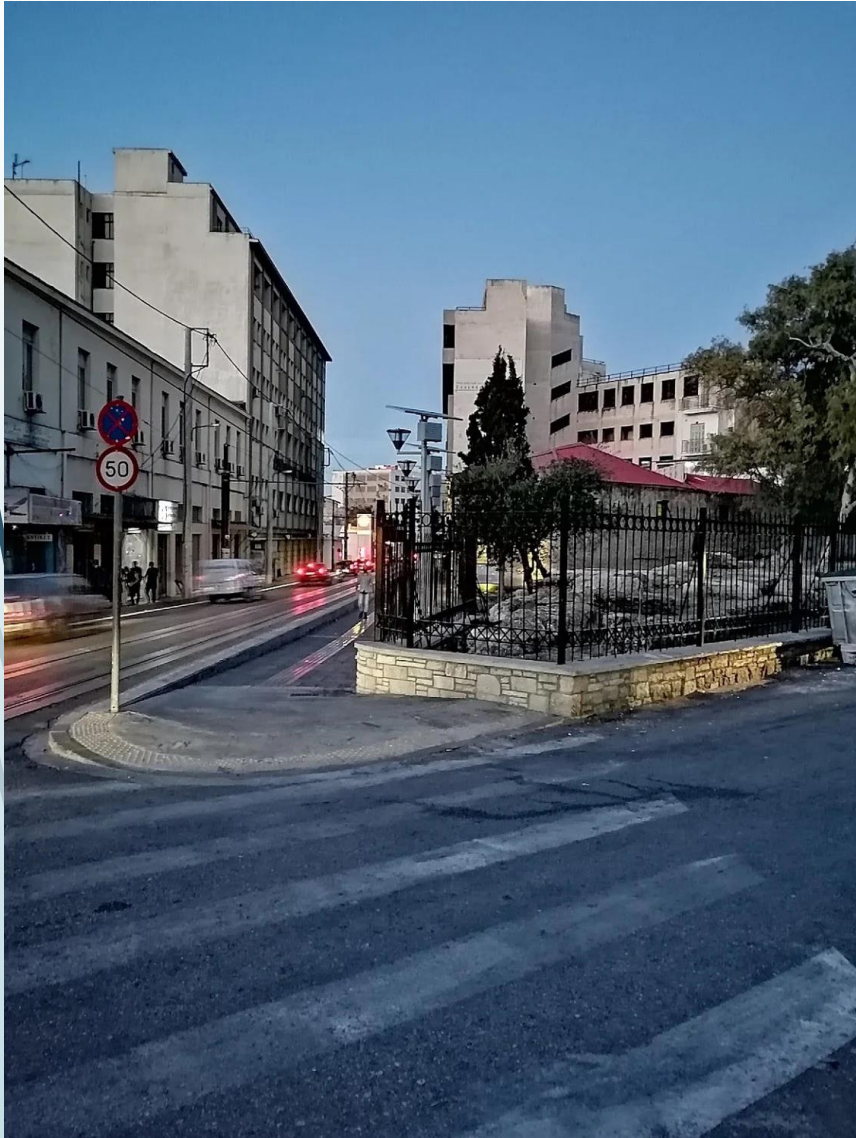
Τα Μακρά τείχη

Τμήματα του νοτίου σκέλους των Μακρών Τειχών έχουν αποκαλυφθεί κατά μήκος του άξονα των γραμμών του τρένου (στον Ταύρο, το Μοσχάτο, το Νέο Φάληρο)

Αστικές Πύλες Πειραιά

Ο Αστικός Πυλών ή Πύλη του Άστεως

Η δυτική κύρια πύλη εισόδου
σήμερα περικλείεται από τις οδούς Πύλης,
Ομηρίδου Σκυλίτση και Κολοκοτρώνη

Αστικές Πύλες Πειραιά Ο Αστικός Πυλών ή Πύλη του Άστεως

Η πύλη είχε δύο ανοίγματα

Μεταξύ των δύο ανοιγμάτων υπήρχε μια αυλή και ενισχυόταν από κυκλικούς πύργους αρχικά, ενώ στη δεύτερη φάση από ορθογώνιους πύργους

Στον ίδιο τύπο πύλης ανήκει και η κεντρική πύλη της Αθήνας, το **Δίπυλο**.

Αναπαράσταση του αθηναϊκού
Διπύλου

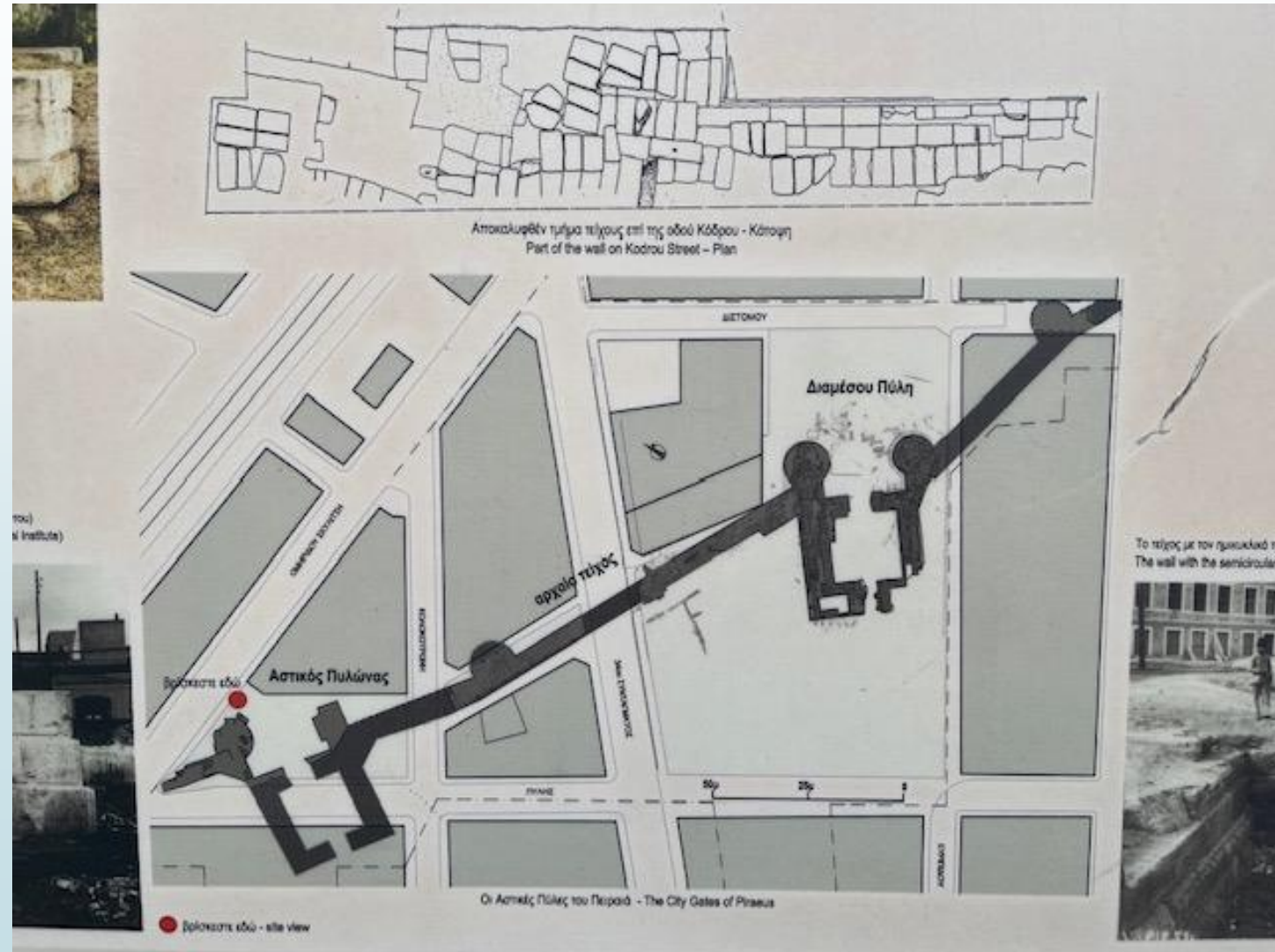
Αστικές Πύλες Πειραιά

Ο Αστικός Πυλών ή Πύλη του Άστεως

Οι Πύλες του Αρχαίου Πειραιά

(Αστικός Πυλών - Διαμέσου Πύλη)

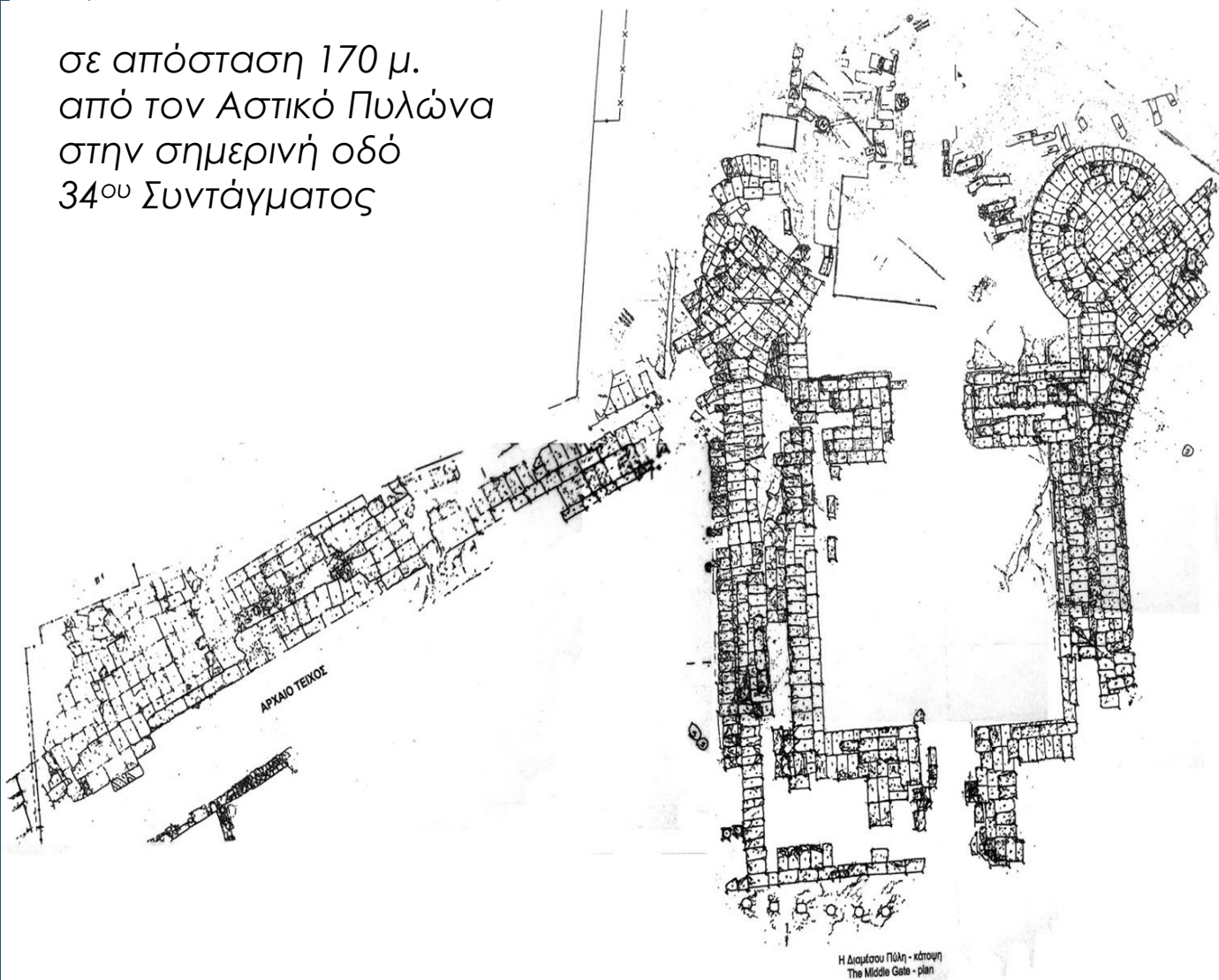
στον σημερινό ιστό της πόλης

Αστικές Πύλες Πειραιά

Η Διαμέσου πύλη

σε απόσταση 170 μ.
από τον Αστικό Πυλώνα
στην σημερινή οδό
34^{ου} Συντάγματος

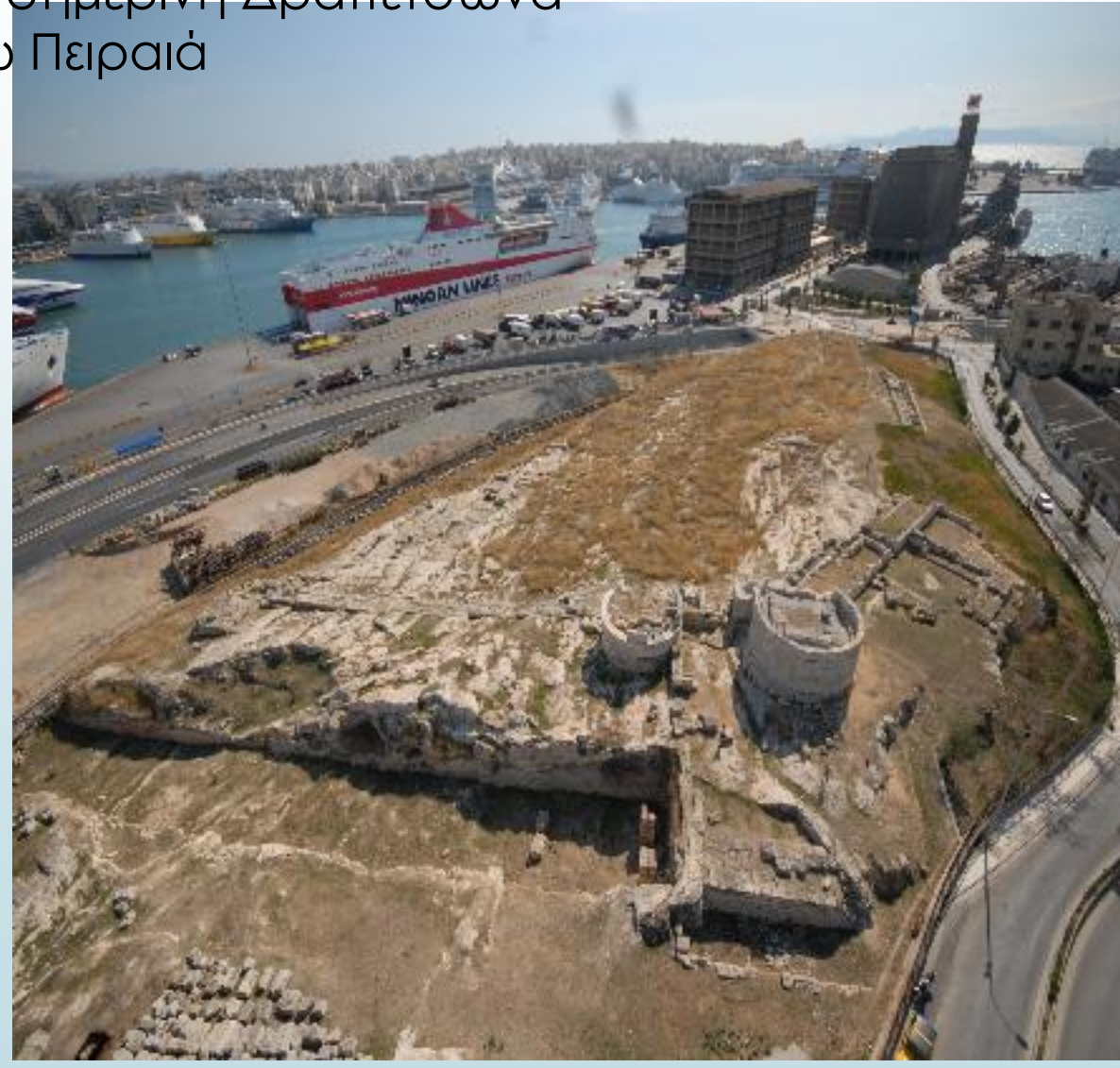
Αστικές Πύλες Πειραιά Η Διαμέσου πύλη

Μέρος κυκλικού
πύργου
Διαμέσου πύλης

Ηετιώνεια Πύλη

- στη βορειοδυτική πλευρά του Μεγάλου Λιμένα, σημερινή Δραπετσώνα
- σημαντικό οχυρωματικό έργο για την άμυνα του Πειραιά
- περνούσαν μόνο στρατιωτικές δυνάμεις

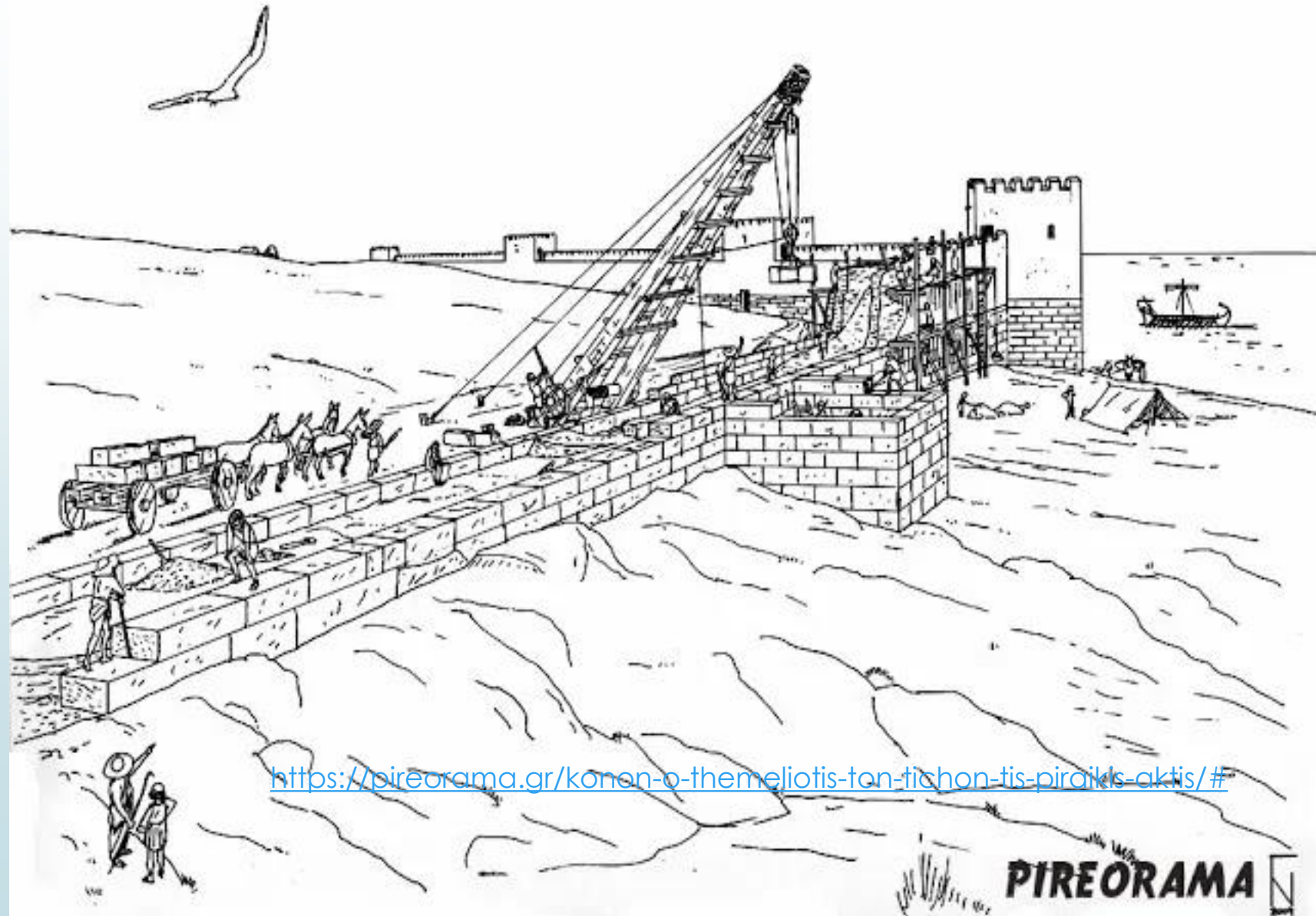

Τα τείχη και ο Πελοποννησιακός πόλεμος

- Κατά τον Πελοποννησιακό πόλεμο οι κάτοικοι βρήκαν καταφύγιο στα τείχη του Πειραιά και στα Μακρά Τείχη.
- Ο μεγάλος συνωστισμός που δημιουργήθηκε συνέβαλε στη μετάδοση του λοιμού
- στοίχισε τη ζωή στον ίδιο τον Περικλή το 429 π.Χ. αλλά και σε χιλιάδες άλλους Αθηναίους πολίτες
- Όλα τα τείχη **κατεδαφίζονται το 404 π.Χ.** μετά τη σκληρή ήττα των Αθηναίων στον Πελοποννησιακό πόλεμο

Ο Κόνων και η δεύτερη οχύρωση

Το 394 π.Χ. ο Κόνων αποφάσισε να ανακατασκευάσει τα τείχη.

Ο Κόνων και η δεύτερη οχύρωση

Το Κονώνειο τείχος σε αντίθεση με το Θεμιστόκλειο οχυρώνει και την ακτή της Πειραιϊκής

Θεμιστόκλειο
Τείχος

Κονώνειο
τείχος

Ο Κόνων και η δεύτερη οχύρωση

Το σχήμα των πύργων γίνεται ορθογώνιο από το προηγούμενο κυκλικό.

Το Κονώνειο τείχος της Πειραιϊκής

Pireorama

Το Κονώνειο τείχος
σήμερα

<https://pireorama.gr/konon-o-themeliotis-ton-tichon-tis-piraiakis-aktis/>

Το Κονώνειο τείχος της Πειραιϊκής

Τα υλικά των τειχών

Σωζόμενο τμήμα του
Κονώνειου τείχους
στη Σχολή Ναυτικών
Δοκίμων

Το εξωτερικό του
τείχους (από πέτρα)

το εσωτερικό (μίγμα
από χώμα, χαλίκια
και πέτρες)

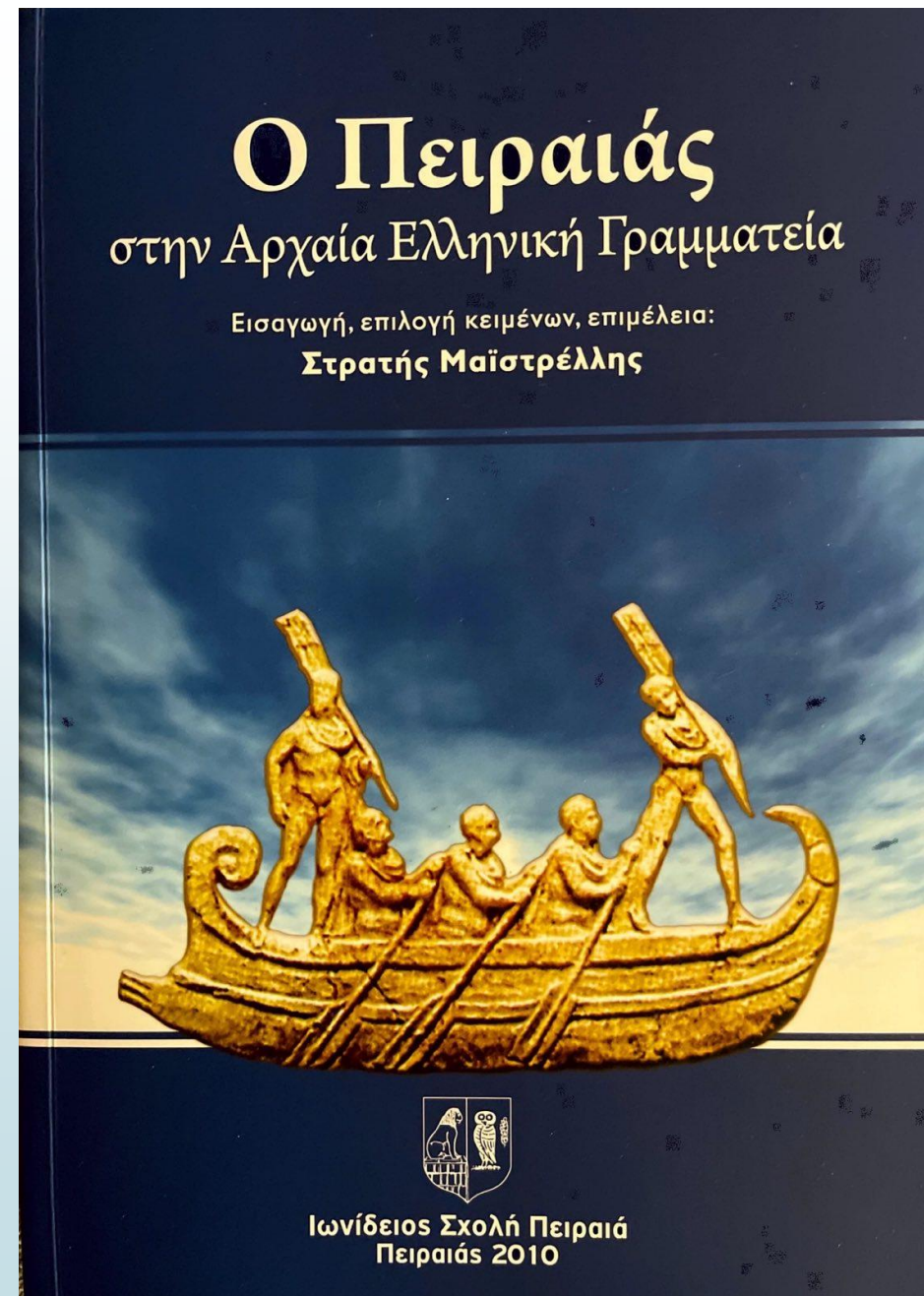
Η καταστροφή της αρχαίας πόλης του Πειραιά

Το 86 π.Χ. ο Ρωμαίος στρατηγός Σύλλας κατέστρεψε την πόλη της Αθήνας και του Πειραιά.

Κατεδαφίζονται τα τείχη, όλα τα κτήρια και οι λιμενικές εγκαταστάσεις.

Τα Μακρά Τείχη και ο περίβολος του Πειραιά δεν ξαναχτίζονται ποτέ και η άλλοτε ανθούσα και σπουδαιότατη ναυτική πόλη ερημώνει.

Στρατή Μαϊστρέλλη,
«Ο Πειραιάς στην Αρχαία Ελληνική
Γραμματεία»
εκδόσεις Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά,
2010

Ευχαριστούμε πολύ!

Πρότυπο ΓΕΛ Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά